

ОБЩУВАНЕ И ВЗАИМООТНОШЕНИЯ В ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ

Магдалена Михайлова

COMMUNICATE AND RELATIONSHIPS IN ADOLESCENCE

Magdalena Michailova

Abstract. During this period, many people go through a lot of changes and they feel a strong need for independence. This need for independence is one of the main reasons for the difficulty in communication between parents and their children as parents are not always willing or able to do so. The most important thing for the teenager is the need to break free from the control of their parents, there is no bans on which to obeys and norms of behavior to follow.

Key words: communication, children, parents, control, norms, behavior

Общуването в човешкото всекидневие е съществена дейност в живота на всяка личност, като чрез него човек намира източник на социална подкрепа. Това, което вълнува родителите на юношите, е проблемът, свързан с тяхното поведение. „С началото на юношеската възраст емоционалният контакт между детето и родителите силно намалява, в същото време се увеличава емоционалният контакт между връстниците“ (Маджаров 2001: 216).

Периодът на юношеството е свързан със семейни конфликти. Оказва се, че това е възрастта на крайностите, както и периодът на критичното преосмисляне на всички кризи, разрешени или не в предишни стадии (Ериксон 1996). Подрастващият приема като модел за подражание ценностите на своето социално обкръжение. Социалната подкрепа е причина за високия ценностен статус на междуличностните отношения. Поради това, че моделите на обкръжението са неясни, юношата се „губи“ в тях и се отчуждава от себе си. От своя страна, може да се затвори в своята личностна черупка и това да доведе до усещане за тревожност и несигурност, както и до криза на идентичността (Ериксон 1996). Върху психичното развитие на

личността влияе груповото въздействие и по този начин започва формирането на фундаменталните личностни потребности от общуване с връстниците. „Общуването с връстниците е важен специфичен канал за информация. Това е специфичен вид дейност и вид междуличностни отношения“ (Кон 1985: 102).

Доминиращ мотив в поведението на тази възраст е потребността от самоутвърждаване, което се реализира чрез асоциални постъпки понякога. Когато липсва авторитет сред връстниците и е налице накърнена чест, се реагира злобно и рязко на всички забележки, отправени в присъствието на другите ученици (Деларош 2004). Подобна е и ситуацията с родителите. Много важно се оказва използването на подкрепата, наказанията и наградите, тъй като изисква голямо умение. Юношите се опитват да попаднат в такива контактни групи, които да им осигурят одобрение.

„Групата оценява юношата по такива качества на поведението и личността: начин на обличане, държане, умение за извършване на определено поведение, статус в класа и другите групи, в които участва“ (Маджаров 2001: 216). Динамичността е характерна за груповите взаимоотношения, както и мястото, което ученикът заема в колектива. С трудните деца не се контактува често, те са винаги аутсайдери. Съществуват в своя група със свои интереси и лидери.

Новата личностна потребност е породена от устойчивата самооценка, а именно да се съставят задачи и цели, които са свързани със самооценката на собствените възможности (Янгс 1999). В по-голямата си част психичното развитие се определя от семейството. Наложително е да се познават особеностите на юношеската възраст и да се направи опит да се съдейства на детето, а по този начин родителите биха се справили с трудностите, използвайки любовта, уважението и доверието (Адлер 1996).

Родителите са тези, които подпомагат децата за справяне с трудностите по отношение на общуването и учението. Компетентните отговори на въпросите на подрастващите са основният подход на родителите, свързан с израстването на техните деца. „Нарастването на влиянието на връстниците с възрастта се проявява преди всичко в това, че се увеличава времето, прекарано от средношколеца сред връстниците, в сравнение с времето, прекарано с родителите“ (Кон 1985: 103).

Установено е, че юношите със силно изразена индивидуалност, са израснали в семейство, в което родителите им помагат чрез ръководство и успех. Дават им възможност за изразяване на собствените възгледи. Юношите мислят, че са интересни чрез поведението си както за родителите, така и за другите. „Социалните смущения в поведението са следствие на съществуващите напрежения, които пречат на спокойното и целенасочено отношение към околната, природна и социална среда, а също така намаляват способността за правилно възприемане и преценяване на партньорите по общуване и на собствената им личност“ (Стойков 1995: 167).

Представата, че са наблюдавани и оценявани по поведение, е свързана с т.нар. въображаема аудитория. Тя често се оказва причина за болезненото реагиране към мнението на другите хора (Крайг 2000). Определяща е самооценката, оформена в семейството. Всеки родител е длъжен да бъде запознат с това как да помогне на детето си за успешно развитие на чувството за Аз, което е източник на мотивация и сила. По този начин ще се формира желание за високи постижения и целенасочен живот. Действията на детето в юношеска възраст произтичат от вътрешната картина за себе си, това оказва влияние и върху степента, до която едно дете уважава и обича (Янгс, Б. 1999).

Задължение на родителите е да отглеждат детето си с любов, това му дава абсолютната подкрепа в живота и взаимоотношенията, което ще подпомогне занапред вярата в собствените му възможности и бъдещи изяви, както и предпочитанията и реализацията в предпочитани от него области.

БИБЛИОГРАФИЯ BIBLIOGRAFY

1. Адлер, А. Индивидуална психология, 1 част. Плевен: Евразия. 1996. / **Adler, A.** Individualna psihologia, 1 chast. Pleven: Evrazia. 1996.

2. Аргайл, М., М. Хендерсън. Психология на човешките взаимоотношения. С.: Наука и изкуство, 1989. // **Argayl, M., M. Hendersan.** Psihologiya na choveshkite vzaimootnoshenia. S.: Nauka i izkustvo, 1989.

3. Деларош, П. Юношеството. С.: Център за образователни програми и социални инициативи. 2004. // **Delarosh, P.** Yunoshestvoto. S.:Tsentar za obrazovatelni programi i sotsialni initsiativi. 2004.

4. **Ериксън, Е.** Идентичност: Младост и криза. С.: НиИ, 1996. // **Eriksan, E.** Identichnost: Mladost i kriza. S.: NiI, 1996.
5. **Кон, С. И.** Психология на средношколеца. С.: НП, 1985. // **Kon, S. I.** Psihologiya na srednoshkoletsa. S.: NP, 1985.
6. **Крайг, Г.** Психология развития. СПб.: Питер. 2003. // **Krayg, G.** Psihologia razvitiya. SPb.: Piter. 2003.
7. **Маджаров, Г.** Развитие на психиката в детско-юношеска възраст. В. Търново: Фабер, 2001. // **Madzharov, G.** Razvitie na psihikata v detsko-yunosheska vazrast. V. Tarnovo: Faber, 2001.
8. **Стойков, Ил.** Педагогическа и възрастова психология. В. Търново: Фабер, 2005. // **Stoykov, Il.** Pedagogicheska i vazrastova psihologia. V. Tarnovo: Faber, 2005.
9. **Янгс, Б.** Как да развиете самооценката на вашето дете. С.: Наука и изкуство. 1999. // **Yangs, B.** Kak da razviete samootsenkata na vasheto dete. S.: Nauka i izkustvo. 1999.